

Juteini 2015

Suomen kielen tapahtuma Hattula 7.6.2015

Sukkel asi – erikoene tappaas

Jaakko Juteini -seuran murreiltapäivä Hattulan Juteinitalon auditoriossa, Kauppatie 3, 13720 Parola Hattula-päivien ke 3.6. – su 7.6. päätöstilaisuus **sunnuntaina 7.6.2015 klo 14.00–17.15**

- 14.00 – 14.15 Avaus, Jaakko Juteini -seuran puheenjohtaja **Eero Ojanen**
14.15 – 15.15 Murrepaneeli ”Sukkel asi – erikoene tappaas”,
juontajana Jaakko Juteini -seuran varapj. **Jukka O. Mattila**
- Savon murre, kunnankirjurj, SKL (syöp Kevan leippee) **Tuula Ollila**
  - Kolarin murre, eläkeläinen **Pasi Pieskä**
  - Etelä-Pohjanmaan murre, eläkeläinen **Raija Salminen**
  - Raumangiäl, jubileerausmestar **Timo S. Vaskelainen**

15.15 – 15.45 Väliaika, kahvitarjoilu ravintola Rosellissa.

- 15.45 – 16.30 Miten murteet muuttuvat – vai muuttuvatko ne?
Professori **Pirkko Nuolijärvi**, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus Kotus
- 16.30 – 17.15 ”Laulu Suomesta”, elokuva Jaakko Juteinista (45 min)

Jaakko Juteini
1781–1855

Esiintyjien yhteystiedot:

- Savon murre, kunnankirjurj, SKL (syöp Kevan leippee) **Tuula Ollila**, vpj., Savon kielen seura r.y., pirjotuula.ollila@gmail.com, 044 549 9230
- Kolarin murre, eläkeläinen **Pasi Pieskä**, pasispieska@gmail.com, 040 515 0444
- Etelä-Pohjanmaan murre, eläkeläinen **Raija Salminen**, raakaraija.salminen@gmail.com, 050 4474 741
- Raumangiäl, jubileerausmestar **Timo S. Vaskelainen**, Helsingi Raumlaiste Seor, tsvaskelainen@gmail.com 040 8440 885
- Professori **Pirkko Nuolijärvi**, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus Kotus, pirkko.nuolijarvi@kotus.fi, 029 5333 220
- **Eero Ojanen**, pj, Jaakko Juteini -seura ry, eero.ojanen@ppa.inet.fi, 040 5716 200
- **Jukka O. Mattila**, vpj, Jaakko Juteini -seura ry, murrepaneelin juontaja, jukka.o.mattila@pp.inet.fi, 050 9101 596

Raija Salminen 5.5.2015: ”Moon tulos ja riittääkö tämä ilimootukseksi, vai trenkääkö muuta teherä? Ollahan yhteyres tällä postilla vahä ennen sitä mä tuun klenkkajutan kävellen, jotta ei siitä synny teille mitää velekaa!”

Timo S.Vaskelainen 5.5.2015: ”Oikke hyvä ehtopualembäevä! Mnää tykkä, ett o oikk-en gomja ko mnuulp preivattin gäsk tull viäraks paohama Rauman Giält. Mnää tlee oikke seivakkast täält syrjäse joe ja merem bartalt valuvaunull ja toevo, ett mnuu preijata statsuunalt, ko em mnää sunnkan diäd misä semne sali o. Kyll maar tamburiss sitt vastusteta viärai.”

”Ollis maar lisseks luanikast, ett pöyttän duukatais vaikk lapskoussi ja trekollvärkei fölis mittsepin driivamiseks, mutt ei kaffe ja örfliittikä ollp pois tiäld. Kyll se fiini o seki. Sikses. Nii et kiitoksi oikkem bali ja mnää tlee fölihi! Timo S.Vaskelainen, Jubileerausmestar, Helsingi Raumlaiste Seor.”

Seuraavilla sivuilla murretapahtuman tiimoilta julkaistuja lehtijuttuja.

Kaikki on jostakin kotoosin

Raija Salminen muutti Hämeeseen 45 vuotta sitten. Pohjalaisuus istuu puheessa edelleen tiukasti. Sunnuntaina Juteini-talossa puhutaan murteilla valtakunnallisessa tapahtumassa.

Sanna-Katja Pohjalahti
Hattula

Hämäläinen puheenparsi on Suomen murteista se neutraalein. Eriytyisesti sen hämeen murteen, jota puhutaan Hattulan sydämessä, sanotaan olevan puhtainta ja lähinnä kirjakieltä.

Tästä syystä myös **Raija Salminen** arvelee hämäläisten olevan niin hyviä kirjoittajia.

Hän itse kun kertoo lisäävänsä kirjoittamiensa tekstien perään koko rivin pisteitä ja pilkkua, ja lisäävänsä jälkikirjoituksen: *laita ite, mihinkä tykkäät.*

JAAKKO JUTEINI -SEURA järjestää valtakunnallisen murretapahunnan Parolan Juteini-talolla sunnuntaina. Tapahtuma on osa Hattula-päiviä ja sen tarkoituksena on testauttaa hämäläisten murteiden tunnistamista.

Salminen on ehtinut asua Hämeessä pitkään. Pohjalaisuus, tai siis *pohojalaasuus*, ei ole hävinnyt puheesta minnekään, ei edes 45 vuodessa.

–Se on juurissa niin vahvasti. Mä olen kasvanu vanhan mumman kans, joten mulle jäi se vanha pohojammaan murre. Se tulee niin syvältä, jostain ytimeistä.

Parolaan Rosolli-ravintolan perustanut entinen yrittäjä muistaa hyvin alku aikansa hitaassa

Raija Salmisen mukaan pohjalaiseen tyyliin kuuluu tietynlainen mahtailu. – Kun pohojammaalle tuli aikanaan ensimmäinen McDonalds, kylällä puhuttiin että Kurikassa on ristuksen iso rilli! KUVA: Terho Aalto

Hämeessä. Räväkkä pohjalainen ei meinannut aluksi oikein saada otetta hämäläisestä alta kulmain kyräilystä.

–Pohojammaalaan on sellanen kollo ja rehevä, sellanen, joka tuloo baariin nahkatakki auki ja kattoo ympärilleen. Hämälääset on kuitenkin hirveen luotettavia, kunhan niihin ensin tutustuu.

KIELEN KUIN KIELEN luonteeseen kuuluu luonnollisesti muutos. Esi-

merkiksi lainasanat ovat muokanneet montaa suomalaista murretta sadankin vuoden kuluessa niin paljon, että vanhempien ihmisten on vaikea ymmärtää nuorten puhetta.

Tämän on huomannut myös Salminen.

–Nuorisolla on ihan oma kieli, sellasta tietokonemurretta. Eihän sitä kukaan ymmärrä!

Hän epäileekin, että pohjalaisiksi itseään tituleeraavat Duudsonit eivät puhuu oikeaa Pohjan-

maan murretta. Myös hämäläisten kannattaa Salmisen mukaan olla huolissaan murteen katoamisesta ja kielen sekoittumisesta.

Hämeen murre on niin lähellä kirjakieltä, että ollessaan lapsi Salminen on jälkikäteen ymmärtänyt puhuneensa nimenomaan hämäläisittäin leikkiessään hienoa rouvaa ja tavoitellessaan hidasta ja harkittua kirjakieltä.

–Murteiden säilyminen on hirveen tärkeitä. Oma kieli saa tun-

teen että sitä kuuluu johonkin. Se on itsetuntokysymys.

Salminen toivoo kuulevansa sunnuntaina myös hämäläistä puhujaa.

–Ehkä hämälääset on taas vain hitaita. HÄSA

MURREPANEELI

☉ Valtakunnallinen murretapahunta Juteini-talon auditoriossa sunnuntaina 7.6. klo 14-17.

Hämeen Sanomissa
perjantaina 5.6.2015
julkaistu etukäteispuffi
toi sunnuntain 7.6.

Juteinitalon
tilaisuuteen
103 osanottajaa!

Useimmiten se joka muuttaa, sopeutuu paikalliseen kieleen. Muuttajan kielestä otetaan harvemmin vaikutteita, vaikka niinkin on käynyt. – Esimerkiksi Helsingin ”tehä” on itäsuomalaista alkuperää. Hämäläinen sanoisi tehrä tai tehlä, kertoo Kotuksen Pirkko Nuolijärvi. KUVA: Esko Tuovinen

Muutos kuuluu asiaan

● Juteini-talon murreiltapäivässä puhunut Pirkko Nuolijärvi Kotuksesta muistutti, että kieli tarvitsee lainoja elääkseen.

Sanna-Katja Pohjalahti
Hattula

Jos suomen kirjakieli olisi kehitetty sen mukaan, kuinka yleisiä tietyt sanat ja tavat sanoa ovat, olisivat kirjakieli ja puhekieli todennäköisesti huomattavasti lähempänä toisiaan.

Maantieteellinen sijainti sekä muiden kielten malli painoi kuitenkin vaakakupissa enemmän. Siksi kirjakielessä puhutaan *sen* sijaan *hänestä* ja *me olemme* sen sijaan että *ollaan*.

Sanotaan että joku on *puhunut*, ei *puhunu*.

–Aika harva tällaisia muotoja edes mieltää murteeksi, koska ne ovat niin tavallisia. Niiden ajatellaan olevan yksinkertaisesti puhekielisiä, vaikka ne ovat aivan tyyppillisiä länsimurteen muotoja, kertoo professori Pirkko Nuolijärvi Kotimaisen kielten tutkimuskeskuksesta.

MURTEIDEN RAJAT ovat epäselviä ja osittain limittäin. Elämäntapa on muuttunut, ja yhä harvempi viettää yhdellä paikkakunnalla koko elämänsä.

Ihmisten keskittyminen tiettyihin kaupunkeihin vahvistaa myös kyseisten alueiden murreta.

Hämäläinen puhe ei ole Nuolijärven mukaan vaarassa, päinvastoin, sillä hämäläiset ilmaisut tekevät itseään tykö yhä useampaan paikallismurteeseen. Helsinki ja Tampere ovat televisiokaupunkeja, ja esimerkiksi Helsingissä puhuttavan kielen pohjana on hämäläismurre.

–Joka paikasta tarttuu puheeseen yleensä jotakin. Omalle murteelle tulee myös tietyllä tavalla sokeaksi.

SANAT OVAT ensimmäisiä, mitkä kielestä lainataan. Niitä seuraavat

muoto- ja äänneopilliset piirteet, mutta hitaammin.

Lainat ja muutokset kuuluvat kieleen. Ilman niitä kieli jämähtäisi paikalleen ja ajan mittaan saattaisi jopa hävitä.

Vieras ja uusi herättää usein suuria tunteita.

Nuolijärvi muistuttaa, että suomen kielen sanastosta iso osa on lainattu muualta, eikä pelkästään viime vuosikymmeninä ja englannista.

–Helsinkiäinen puhutapa ärsyttää monia, sillä se kuulostaa kuulemma nasaalin vuoksi leuhkalta ja ylimieliseltä. Samaan hengenvetoon kerrotaan yleensä kokemuksia siitä, kuinka raitiovaunussa kukaan ei auttanut jäämään pois oikealla pysäkillä tai ruuhkassa tönittiin. Kyse on siis paljon muustakin kuin itse kielestä, Nuolijärvi kertoo nauhraen. **HÄSA**